

Wie voorziet de jongeren in hun oude dag?

De vergrijzing zal veel in de samenleving veranderen. Er zullen bijvoorbeeld veel woningen gebouwd moeten worden die voldoen aan de wensen van ouderen. De directies van de concertgebouwen in Nederland verheugen zich bijvoorbeeld nu al op een groot publiek, zo was enige tijd geleden te lezen in *NRC Handelsblad*. Hoe meer ouderen, hoe groter de vraag naar klassieke muziek, zo luidde de redenering. Vergrijzing heeft invloed op cultuur en volkshuisvesting, nog los van de enorme gevolgen voor de sociale zekerheid en de gezondheidszorg.

DOOR BART LUIJKX

Vergrijzing is een ontwikkeling van de lange termijn. Zonder immigratie zal de bevolking van de Europese Unie afnemen van 372 miljoen zielen nu, naar 311 miljoen zielen in 2050. Als nu geen maatregelen worden genomen, zal het zeker een groot probleem worden voor de nieuwe generatie. Maar het is de vraag of die nieuwe generatie het probleem wel wil oplossen. Waarom zou je gaan betalen voor een generatie die zelf onvoldoende maatregelen heeft genomen om de vergrijzing aan te pakken, terwijl ze het probleem ruimschoots van tevoren heeft zien aankomen. Dezelfde generatie belast de volgende generatie ook nog eens met een torenhoge staatsschuld. Vergrijzing vraagt om solidariteit. Maar solidariteit is tot nu toe niet getoond, afgezien van het bescheiden bedrag in het AOW spaarfonds.

FOTO: HERMAN WOUTERS

Onhoudbaar systeem

Het is dan ook de vraag of de nieuwe generatie solidariteit moet en kan tonen door de AOW uit een omslagstelsel te financieren, de kosten van de gezondheidszorg op te brengen en de staatsschuld af te betalen. Eigenlijk verdient de oproep van de JOVD en CNV-

Jongeren om niet langer de premies voor de VUT en het prepensioen te betalen applaus. Het is toch van de zotte om voor iets te betalen waar je nooit profijt van zal hebben. Het Europees Hof van de Rechten van de Mens te Straatsburg zal waarschijnlijk een dergelijke weigering in overeenstemming achten met het EVRM-Vedrag, ook al moet je daar natuurlijk jaren voor procederen.

Door de vergrijzing zal de verhouding tussen actieven en inactieven enorm veranderen. Het aantal actieven per gepensioneerde zal gaan afnemen van 4,3 op dit moment naar 1,9 in 2050. Dit betekent dat er veel meer pensioenen uitgekeerd moeten worden door veel minder mensen. Nederland hanteert bovendien een 'omslagstelsel'. Dit houdt in dat de uitkering van de AOW bekostigd wordt door mensen die op dit moment premie betalen. Het huidige AOW-systeem lijkt dan ook onhoudbaar als de 'baby-boomgeneratie' oud wordt. Welke gevolgen heeft dit voor Nederland?

Solidariteit is tot nu toe niet getoond

Mogelijke oplossingen

Om vergrijzing op te vangen is een aantal maatregelen mogelijk. De eerste mogelijke maatregel is het verhogen van de pensioenleeftijd. Met deze maatregel wordt de arbeidsparticipatie verhoogd, want ouderen werknemers zullen langer doorwerken. Dit leidt tot minder tekorten op de arbeidsmarkt en bovendien hoeven er door deze maatregel minder mensen van een pensioen te worden voorzien. Deze maatregel is gerechtvaardigd als men deze maatregel koppelt aan de gestegen levensverwachting en de lange periode van studie. Het verhogen van de pensioenge-rechtigde leeftijd zou de volkomen scheef gegroeide verhouding tussen de periode van werk en pensioen recht kunnen doen. Hiertegen zijn echter nogal wat bezwaren te noemen. Ten eerste botst het met de geschatte verwachtingen die mensen hebben en veel weerstand oproepen met allerlei procedures tot gevolg. Dit zal de doelmatigheid niet ten goede komen. Tenslotte is het de

vraag of de arbeidsmarkt zit te wachten op ouderen werknemers.

Een tweede mogelijke maatregel is immigratie. Door de vergrijzing komt er een tekort aan arbeidskrachten. Deze kunnen uit het buitenland gehaald worden. Op bepaalde segmenten van de arbeidsmarkt zijn tekorten. Zo lang immigratie geen grootste vormen aan neemt, zullen de mensen op de lange termijn integreren, waarmee de maatschappelijke verhoudingen niet verstoord raken. Overigens is immigratie op de lange termijn geen oplossing voor de vergrijzing, daarvoor zouden de aantallen veel te groot worden. De Fransman Grinblat, onderzoeker bij de Verenigde Naties: "We zeggen niet dat Europa 674 miljoen immigranten moet toelaten. Integendeel. Het is een bewijs door het absurde: immigratie kan niet de oplossing zijn."

De derde maatregel is het reserveren van geld of het aflossen van de staatsschuld. Door deze maatregel komt de Nederlandse regering in een betere financiële positie. Dit maakt het voor de Nederlandse regering in de toekomst gemakkelijker om meer geld uit te geven aan pensioenen en gezondheidszorg. Voor elke miljard euro dat afgelost wordt op de staatsschuld hoeft elke jaar geen vijftig miljoen euro rente meer te worden betaald. Het geld dat vrij komt, kan bijvoorbeeld geïnvesteerd worden in de gezondheidszorg. Paars II heeft voor een deel de toekomstige problematiek ingezien. Een aantal jaren geleden is daarom een speciaal fonds ingesteld om de kosten van de vergrijzing op te vangen. Nu echter het begrotingstekort weer oploopt, is het de vraag of het nog goed kan komen met de staatsfinanciën voordat de gevolgen van de vergrijzing inzetten. Er kan dus geconcludeerd worden dat de reserveringen die nu getroffen worden zwaar onvoldoende zijn.

De vierde maatregel is het laten meebetalen van kapitaalkrachtige ouderen aan de pensioenvoorziening (AOW). Door kapitaalkrachtige ouderen aan de pensioenvoorziening te laten meebetalen zal de financiële druk op de werkenden worden verminderd. De AOW is immers geen verzekering waar iedereen recht op heeft, maar een voorziening om een

bepaald beleidsdoel te realiseren, namelijk de armoedebestrijding onder de ouderen. Het laten meebetalen van kapitaalkrachtige ouderen aan de AOW zou weer recht doen aan deze oorspronkelijke doelstelling van de AOW.

Een laatste maatregel is het invoeren van een 'basispakket' gezondheidszorg. Het basispakket gezondheidszorg zal toegang geven tot de gewone zorg, voor elke ingezetene van Nederland. Omdat exclusieve zorg niet tot het pakket behoort zal de zorg betaalbaar blijven. Mensen die minder kapitaalkrachtig zijn hoeven voor dit pakket minder te betalen. Mensen die een dergelijk basispakket niet genoeg vinden moeten zich gaan bijverzekeren. Het basispakket moet toegang geven tot de standaard zorg. Met het oog op het behoud van het maatschappelijk evenwicht is het gerechtvaardigd om ouderen met minder geld een lagere premie te laten betalen voor het basispakket. Deze maatregel zal dan net als de vorige het inkomensverschil tussen ouderen met geld en ouderen met weinig geld verkleinen.

Afwegingen

De meeste van deze maatregelen kunnen waarschijnlijk niet zelfstandig de hele vergrijzing opvangen, maar kunnen ieder daar wel een belangrijke bijdrage aan leveren. Er moet dus gekozen worden voor een combinatie van maatregelen.

Voorwaarde bij iedere beslissing is dat burgerrechten worden gerespecteerd. Burgers mogen niet zomaar in hun individuele vrijheid worden aangetast. Ook op de rechtszekerheid moet worden gelet, rechten die in het vooruitzicht zijn gesteld moeten worden nagekomen. Dit levert al problemen op bij de eerste maatregel, verhoging van de pensioenleeftijd.

De volgende randvoorwaarde bij beleid is dat maatregelen de sociale gelijkheid bevorderen. Met name het invoeren van een 'basispakket' gezondheidszorg is een bedreiging voor de sociale gelijkheid. Sommige kapitaalkrachtige ouderen kunnen dan betere gezondheidszorg betalen.

Maar bovenal moeten de maatregelen getoetst worden aan de randvoorwaarde solidariteit tussen generaties. De ene generatie mag niet opdraaien voor de problemen van een andere generatie. Het reserveren van geld of het aflossen van de staatsschuld en het laten meebetalen van kapitaalkrachtige ouderen aan de AOW bevorderen die solidariteit het meest. Immigratie kan hierbij een welkome aanvulling zijn. Ondanks vele bezwaren moet de verhoging van de pensioenleeftijd zeker overwogen worden. De pensioenleeftijd van 65-jaar werd immers vastgesteld met het oog op de toenmalige levensverwachting van 68-jaar. Het zal de verhouding tussen actieven en inactieven ten goede komen.

De auteur is secretaris politiek van de Jonge Democraten